
Kronika.

Przegląd Historyczny 52/2, 405-410

1961

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

archeologiczne i warstwy kulturowe należą: monety, cegły ze stemplem (*Leg I Ital*), relief wotywny, fragment inskrypcji, ceramika naczyńowa (lampy, *terra sigillata*) i inne wyroby z gliny, jak *tegulae*, *imbrices*, odważniki, ciężarki do warsztatów tkackich, fragmenty naczyń szklanych, wyroby żelazne, kościane. Prowadzono także wykopaliska poza murami miasta, w stronie zachodniej i na południu. Na nekropoli zabezpieczono grób ze szkieletem kobiecym ze złotymi kolczykami, srebrnym pierścieniem i naszyjnikiem ze szklanych paciorków z końca okresu późno-rzymskiego.

W poszukiwaniu za najstarszym osadnictwem w rejonie Swisztowa przeprowadzono badania powierzchniowe w miejscowości Novgrad (ok. 20 km na południowy wschód od Swisztowa), gdzie natrafiono na ceramikę wczesnosłowiańską oraz na 1 km na wschód od Novae nad brzegiem Dunaju, na terenie zwanym „Ostrite Mogili”, znaleziono ślady osadnictwa z ceramiką neolityczną, z epoki brązu, z tzw. ceramiką traacką i rzymską, a przede wszystkim z dużą ilością fragmentów ceramicznych wczesnosłowiańskich. Zainicjowano także ewidencję zabytków kamiennych (kapitele bazy, ołtarze, stele nagrobne) rozproszonych po mieście Swisztowie, na ulicach, dziedzińcach, a nawet w pomieszczeniach mieszkalnych.

Sprawozdanie naukowe z tegorocznej kampanii wykopaliskowej ogłoszone zostanie w „Archeologii” i w „Izwiestiach Instytutu Archeologii Buł. Ak. Nauk”.

K. M.

Nowe dokumenty z okresu Bar-Kochby znalezione w Palestynie rzuciły nowe światło na okres powstania. Oprócz dwóch listów skierowanych do jednego z oficerów Bar-Kochby (z czego jeden pochodził od samego Bar-Kochby) znalezionych w r. 1952 w jednej z groty w Jordani i znalezisk (z r. 1955) szczątków powstańców w grotach Naval Hever w okolicach Morza Martwego, ekspedycje archeologiczne Uniwersytetu Jerozolimskiego z r. 1960 przyniosły wiele nowych zdobyczy. Ekspedycje objęły okolice Morza Martwego między Massada i Ein Gedi i poza licznymi śladami obozowisk uczestników powstania Bar-Kochby, zawierających wiele zabytków z tej epoki znaleziono 15 listów pochodzących od samego Bar-Kochby — 9 w jęz. aramejskim, 4 w hebrajskim i 2 w greckim (14 papyrusów i 1 tabliczka drewniana związane były razem). Są to na ogół rozkazy skierowane do dwóch dowódców powstania w Ein-Gedi (portu nad Morzem Martwym) dotyczące aprowizacji powstania, konfiskat zboża itd. Imię dowódcy powstania Shimon Bar Kasibah transkrybowane jest w języku greckim Chosiba a nie Kochba. Listy są podpisane na ogół innym charakterem pisma niż sam tekst, zapewne oficerowie Bar-Kochby dyktowali jego polecenia skrybom, a tylko podpis składali osobiście. Całość listów wskazuje na trudną sytuację żywnościową powstańców, na brak absolutnej władzy Bar-Kochby nad innymi dowódcami, a także na udział nie-Żydów w powstaniu. Listy pochodzą zapewne z r. 134.

Uniwersytet w Chicago rozpoczął wydawanie nowego kwartalnika pn. „Studies in Society and History”.

W maju 1960 r. przy Birkbeck College (University of London) zawiązane zostało Society for the Study of Labour History.

W dniach 7, 8 i 9 lipca 1960 odbyła się na uniwersytecie londyńskim 33 anglo-amerykańska konferencja historyków. Podczas obrad plenarnych i w sekcjach wygłoszono wiele referatów z zakresu dziejów politycznych i gospodarczych Anglii i St. Zjednoczonych, szczególną uwagę zwracając na momenty zbieżne w dziejach tych państw.

W Wiedniu zaczęły ukazywać się „Cahiers Internationaux de la Résistance” pod auspicjami *Fédération Internationale des Résistants*. Pierwsze zeszyty zawierają m. in. artykuły o ruchu oporu w Polsce i Związku Radzieckim, o działalności Joliot-Curie oraz o Francji pod okupacją.

W wyniku długotrwałych poszukiwań wykopaliskowych w miejscowości Staré Město (okolice Brna w Czechosłowacji) archeolodzy stwierdzili, że odkryte tam duże umocnione osiedle z IX w. jest znaną z wielu przekazów źródłowych stolicą państwa wielkomorawskiego. Największą rewelacją było jednak odkrycie we wnętrzu kamiennego kościoła grobu ze szkieletem bardzo wysokiego mężczyzny. Wszystkie wzmianki źródłowe, a także położenie grobu i jego wyposażenie wskazują, że jest to bez wątpienia grób świętego Metodęgo, apostoła Słowiańszczyzny, który zmarł w 885 r. w stolicy Wielkich Moraw.

Z wielkim zainteresowaniem cały świat naukowy oczekuje na opublikowanie oficjalnego komunikatu w sprawie odkryć w Starym Měście.

W dniach 4—6 lutego 1960 obradowała w Banskiej Bystrzycy konferencja poświęcona dziejom regionu słowackiego zorganizowana przez Słowackie Towarzystwo Historyczne przy Słowackiej Akademii Nauk w Bratysławie. Większość referatów poświęcona była problemom organizacyjnym prac badawczych nad dziejami Słowacji.

Dnia 26 listopada 1960 zostało otwarte w Brnie Muzeum Więźniów Polskich na Szpilbergu staraniem Polsko-czechosłowackiego Komitetu Organizacyjnego tegoż Muzeum pod przewodnictwem prof. J. Macúrka z Brna. Otwarcia dokonał ambasador PRL w Pradze J. Mazur w obecności delegacji Ministerstwa Kultury i Sztuki z Warszawy: doc. dra J. Durki komisarza Muzeum, mgra M. Ptaśnika przedstawiciela Zarządu Muzeów i Zabytków w Polsce oraz doc. dra M. Tyrowicza naukowego realizatora Muzeum. Na uroczystej akademii wygłosili odczyty: doc. Tyrowicz pt. „Szpilberg i Szpilberczycy w dziejach Polski XIX w.” oraz k. m. J. Valenta z Instytutu Słowianoznawstwa Czechosłowackiej Akademii Nauk pt. „Współpraca czesko-polska w ruchu rewolucyjnym”. W akademii i otwarciu Muzeum wzięli udział wszyscy członkowie polsko-czechosłowackiej komisji historycznej, po konferencji tej komisji w Bratysławie 21—25 listopada. Dla zwiedzających Muzeum wydano „Przewodnik” w 4 językach w opracowaniu doc. Tyrowicza.

Muzeum zawiera wiele dokumentów archiwalnych, podobizn więźniów, druków współczesnych, ręcznych robót więziennych i in. eksponatów w dwu celach Szpilbergu. Jedna poświęcona jest wyłącznie więźniom polskim, druga zawiera materiały do rewolucyjnej współpracy polsko-czeskiej i polsko-słowackiej w I poł. XIX w.

Wystawy historyczne we Francji. W Verdun-sur-le-Doubs urządzono w sierpniu 1960 wystawę poświęconą przeszłości regionu. Jako temat wybrano dzieje lat 1610—1715 (*Grand Siècle*). Na wystawie zgromadzono eksponaty z muzeów, bibliotek i kolekcji prywatnych z Dijon, Beaune, Chalons-sur-Saône, Macon, Lyonu, Bossuet, Vauban. M. in. prezentując postać Claude Bief, pierwszego farmaceuty królewskiego, ukazano poziom XVII-wiecznej medycyny i walkę z ówczesnymi epidemiami, zwłaszcza w czasie głodu w 1693 r.

W Dijon w styczniu 1960 otwarta była wystawa poświęcona średniowiecznej sztuce religijnej w Avallonais. Wystawa składała się z fotogramów zabytków rzeźby i architektury.

Od grudnia 1960 do lutego 1961 w *Musée des Monuments français* w Paryżu (muzeum poświęcone specjalnie średniowiecznej francuskiej architekturze i malarstwu ściennemu), czynna była ekspozycja poświęcona Gislebertowi, rzeźbiarzowi katedry w Autun.

W lipcu i sierpniu 1960 w Seignelay (Yonne) otwarto wystawę poświęconą Colbertowi. Wystawa pokazała szereg dokumentów przeważnie ze zbiorów prywatnych.

W Auxerre 3—5 września 1960 obchodzono 200 rocznicę śmierci Jean Lebeuf (1687—1760), historyka, archeologa i muzykologa. W XVIII w. był to jeden z bardziej zasłużonych badaczy sztuki średniowiecznej. Zajmował się też historią Paryża i Auxerre. W opracowywaniu jest bibliografia drukowanych prac Lebeufa (Hélène Frémont). Muzeum w Auxerre przygotowało okolicznościową wystawę.

W dniach 10—12 czerwca 1960 w Besançon obradowała konferencja poświęcona historii rzemiosła. Konferencja została zorganizowana przez międzyuniwersytecką unię jednoczącą cztery ośrodki uniwersyteckie wschodniej Francji (Besançon, Dijon, Nancy, Strasbourg). Poza przedstawicielami wydziałów humanistycznych, prawa oraz teologii katolickiej i protestanckiej tych czterech uniwersytetów, w konferencji wzięli udział przedstawiciele innych uniwersytetów francuskich oraz naukowcy szwajcarscy, angielscy i belgijscy. Wygłoszono szereg referatów poświęconych historii rzemiosła w Burgundii do XVIII w., historii rzemiosł metalurgicznych, historii rzemiosła poza Francją i współczesnym problemom rzemiosła. Referaty i głosy w dyskusji zostaną opublikowane w „*Actes du colloque*” w r. 1961. Następną konferencją tego rodzaju odbędzie się w r. 1961 w Dijon i poświęcona zostanie historii winnic. Konferencje te mają za zadanie nawiązanie współpracy naukowej między specjalistami różnych dziedzin: historykami, geografami, socjologami.

W związku z 250 rocznicą urodzin M. Lomonosowa, 150 rocznicą śmierci A. L. Schlözera oraz 150 rocznicą śmierci P. S. Palasa w dniach 24—28 maja 1960 obradowała w Berlinie na temat rosyjsko-niemieckich stosunków naukowych w XVIII w. radziecko-niemiecka konferencja historyków. W obradach wzięli także udział przedstawiciele świata naukowego ČSRS, Francji i Polski.

Konstanzer Arbeitskreis für mittelalterliche Geschichte pod kierownictwem T. Mayera zorganizował 16—19 marca 1959 na wyspie Reichenau na jez. Bodeńskim konferencję poświęconą historii ludów germańskich we wczesnym średniowieczu.

Institut für rheinische Landeskunde an der Universität Bonn pod kierunkiem F. Steinbacha zorganizował 11—13 kwietnia 1960 konferencję poświęconą historii ustroju oraz kolonizacji w średniowieczu w Nadrenii.

Vereinigung zur Erforschung der Neueren Geschichte przygotowuje serię publikacji wielkich traktatów pokojowych z lat 1648—1815 — „*Acta Pacis Westphalica*”. Tom pierwszy jest w druku.

22—24 kwietnia 1960 w Sousse (Tunezja) odbyła się konferencja historyków i geografów poświęcona badaniom archeologicznym w Afryce Płn.

W 1960 r. minęła 80 rocznica urodzin i 60 rocznica pracy naukowej węgierskiego historyka prof. Adorjana Divekyego. Prof. Diveky od początków swej pracy

naukowej poświęcił się badaniom stosunków polsko-węgierskich. Liczne publikacje z tej dziedziny zdobyły mu zasłużone uznanie. W okresie międzywojennym przez wiele lat był wykładowcą historii Węgier na Uniwersytecie Warszawskim. Był członkiem nadzwyczajnym Polskiej Akademii Umiejętności, członkiem korespondentem Węgierskiej Akademii Nauk członkiem zwyczajnym Węgierskiej Akademii św. Stefana oraz doktorem *honoris causa* Uniwersytetu im. Stefana Batorego w Wilnie. Od 1939 r. jest profesorem zwyczajnym Uniwersytetu w Debrecenie.

Wiosną 1960 roku dla uczczenia 100 rocznicy śmierci Istvana Széchenyiego (1791—1860, wybitny działacz kulturalny i polityczny Węgier XIX wieku, organizator rozwoju życia gospodarczego, między innymi także organizator Węgierskiej Akademii Nauk), odbyła się uroczysta sesja Węgierskiej Akademii Nauk.

Komisja Historyczna Węgierskiej Akademii Nauk ogłosiła konkurs na opracowanie następujących tematów:

1. Historia wybranego węgierskiego towarzystwa lub czasopisma naukowego w XIX lub XX wieku (mającego charakter ogólnokrajowy lub lokalny).
2. Wpływ idei historycznej na socjologię lub też na rozwój pewnych gałęzi socjologii.

Termin nadsyłania prac na konkurs upływa 1 maja 1961.

W celu zaspokojenia coraz bardziej rosnącego zapotrzebowania — Instytut Historii Węgierskiej Akademii Nauk zaplanował w 1958 r. opracowanie krótkiej historii Węgier, przeznaczonej dla szerokiach rzesz czytelników.

Ostatnie o takim charakterze opracowanie ukazało się w 1953 r. [„A magyar nép története. Rövid áttekintés”, Budapest, Művelt Nép Könyvkiadó (Historia ludu węgierskiego. Krótki przegląd)]. Jednakże od tego czasu badania naukowe posunęły znacznie naprzód wiedzę historyczną, odkryto wiele nowych danych, a i punkt widzenia zmienił się w wielu wypadkach.

Nowe opracowanie historii Węgier, projektowane na dwutomowe wydawnictwo, przygotowywane przez komitet redakcyjny młodych pracowników naukowych uniwersytetów i Instytutu Historii zostało zakończone w 1959 r.

W porównaniu do poprzedniej pracy w nowym wydawnictwie więcej miejsca zajmą opisy wydarzeń historycznych oraz konsekwentnie marksistowska ocena faktów. Nadana pracy ciekawa forma opisowa będzie zapewne o wiele bardziej czytelna. Obydwa tomy posiadać będą bogaty materiał ilustracyjny, tablice chronologiczne oraz szkicowy materiał przypisowo-bibliograficzny.

Centro Italiano di Studi sull' alto medioevo w Spoleto ufundowało drugą roczną nagrodę pod nazwą „Spoleto” na najlepszą pracę z zakresu wczesnego średniowiecza. O nagrodę w wysokości 500 000 lirów ubiegać się mogą badacze i pracownicy naukowci poniżej 35 lat. Nagroda przyznana będzie w kwietniu 1962 podczas obrad *X settimana di studi* w Spoleto. W czasie tegorocznych obrad *settimana* w dniach 6—12 kwietnia ogłoszone zostaną wyniki konkursu z 1960 roku i przyznana będzie pierwsza nagroda „Spoleto”.

Comitato per il Centenario del Risorgimento „La Nazione Polacca e l'Unità d'Italia”, ogłosił konkurs na monografię historyczną pt. „Stosunki polsko-włoskie w okresie Risorgimento”. Komitet zapewnia publikację prac nagrodzonych. Główna nagroda wynosi 750 000 lirów. W skład włosko-polskiego jury konkursu wchodzi: Alberto M. Ghisalberti, Giovanni Mauer, Francesco Cataluccio, Stefan Kieniewicz, Kalikst Morawski i Franco Valsecchi. Sekretarzem

jury jest Franco di Tondo. Termin konkursu upływa z dniem 31 maja 1962. Prace należy nadsyłać na adres *Comitato „La Nazione Polacca e l'Unità d'Italia”* — Rorna, Via S. Caterina da Siena 46, Italia.

W dniach 17—20 października 1960 w Palermo i 21—23 października w Neapolu obradowała 39 konferencja historyków włoskich poświęcona problematyce narodowego *Risorgimento* w Italii. Konferencję zorganizował *Istituto per la Storia del Risorgimento Italiano*.

W końcu 1959 r. powstał przy Akademii Nauk ZSRR Instytut Afryki, którego zadaniem jest prowadzenie badań naukowych — ekonomicznych, etnograficznych, językoznawczych i historycznych, w zakresie problematyki afrykańskiej. Działalność Instytutu prowadzona będzie w trzech podstawowych sekcjach: historii, problematyki współczesnej i informacji. Plan perspektywiczny prac Instytutu na lata 1960—65 przewiduje nawiązanie kontaktów z ośrodkami naukowymi w Afryce, podjęcie racjonalnych badań nad historią i ekonomią krajów afrykańskich oraz wydanie licznych prac naukowych i popularnych na tematy afrykańskie.

W dniach 6—12 sierpnia 1960 odbyła się w Moskwie druga konferencja historyków radzieckich i angielskich. W czasie obrad wygłoszono następujące referaty: M. Tichomirow (Moskwa) o rozwoju chrześcijaństwa i walce przeciwko pogaństwu na Rusi w XI i XII w., P. Grierson (Cambridge) o rozwoju miast w Europie we wczesnym średniowieczu, A. Jefimow (Moskwa) o rosyjskich odkryciach geograficznych w Azji, K. B. McFarlane (Oxford) o feudalizmie angielskim w XV w., M. Nieczkina (Moskwa) o sytuacji rewolucyjnej w Rosji przed 1861 r., H. J. Habakkuk (Oxford) o rewolucji przemysłowej w Anglii, A. Janiszin (Moskwa) o polityce Anglii w Iranie w drugiej połowie XIX w., G. H. Bolsover (London) o polityce Anglii na Bliskim Wschodzie w drugiej połowie XIX w. oraz referat zbiorowy historyków radzieckich o utworzeniu koalicji antyhitlerowskiej podczas drugiej wojny światowej.

W dniach od 9 do 16 sierpnia 1960 obradował w Moskwie przy wielkim zainteresowaniu opinii publicznej XXV Międzynarodowy Kongres Orientalistów. Obrady Kongresu zgromadziły ponad 2000 badaczy reprezentujących kilkadziesiąt światowych ośrodków naukowych zajmujących się przeszłością, kulturą, językiem i obyczajem ludów Azji i Afryki. Poza obradami plenarnymi Kongres odbył zajęcia w dwudziestu kilku sekcjach m. in. — egiptologii, assyriologii, hetytologii, państwa Urartu, bizantynologii, sinologii, Turcji, Iranu i Afryki. Wygłoszono 658 referatów i komunikatów w tym 241 przez uczonych radzieckich, 211 przez uczonych Europy Zachodniej i USA, 107 przez uczonych państw azjatyckich i 99 przez uczonych krajów demokracji ludowej. Wiele interesujących referatów poświęcono nowszej i najnowszej historii krajów Dalekiego Wschodu — Chin, Japonii, Korei i Mongolii. Z problematyki historii najnowszej w wielu wystąpieniach przewijał się temat współczesnych walk narodowyzwoleńczych w krajach kolonialnych, szczególnie afrykańskich. Kongres wykazał wielkie ożywienie badań orientalistycznych na całym świecie i ujawnił szereg interesujących prób uwzględniania dorobku ludów wschodnich, dalekowschodnich i afrykańskich w szerszym kontekście historii światowej. Na zakończenie uchwalono, że obrady następnego XXVI Kongresu Orientalistów odbędą się w Indiach.

Dnia 29 września 1960 w Instytucie Archeologii Akademii Nauk ZSRR odbyła się uroczystość jubileuszowa w związku z 70 rocznicą urodzin znakomitego archeologa radzieckiego A. J. Briusowa.

Nr 3 z 1960 r. pisma „Economia e Storia. Rivista Italiana di Storia Economica e Sociale” (pod red. Amintore Fanfani) poświęcony jest zmarłemu w 1947 r. znakomitemu ekonomście włoskiemu prof. Jacopo Mazzei.

Dnia 3 grudnia 1959 zmarł w wieku lat 54 Ciro Gianelli jeden z najwybitniejszych bizantynologów i sławistów włoskich, profesor Uniwersytetu w Rzymie.

W maju 1960 zmarł w wieku lat 89 wybitny radziecki historyk i historyk sztuki J. E. Grabar, autor wielu monografii z zakresu historii sztuki oraz znanego zarysu dziejów sztuki rosyjskiej.

Ostatni zeszyt (4) „Rivista Storica Italiana” za rok 1960 poświęcony został pamięci Federico Chabod, wybitnego włoskiego historyka zmarłego 14 lipca 1960 w Rzymie. Bibliografia prac Federico Chabod zawiera 173 pozycje. Są to przeważnie rozprawy o historii włoskiego odrodzenia, szczególnie o dziejach Mediolanu w XVI w. Ulubioną postacią historyczną Federico Chabod był Niccolò Machiavelli i jego dzieło „Il Principe” — poświęcił mu wiele rozpraw i artykułów.

W „Rivista Storica Italiana” wydrukowano 14 artykułów i wspomnień pióra historyków włoskich, francuskich i angielskich (m. in. F. Braudela, D. Cantimoriego, Ch. Webstera, A. Momigliano) poświęconych pamięci Federico Chabod i ocenie jego dorobku naukowego.

Dnia 18 lipca 1960 zmarł w wieku 37 lat historyk i ekonomista włoski Giuseppe Aleati, pracownik naukowy uniwersytetu w Padwie. Zmarły był autorem licznych prac z zakresu historii gospodarczej okręgu padewskiego.

2 września 1960 zmarł Luc Hommel, wykładowca uniwersytetu w Louvain, sekretarz sekcji języka i literatury francuskiej Królewskiej Akademii Belgijskiej. Hommel zajmował się historią Walezjuszy w XV w.

Dnia 22 stycznia 1961 zmarł w Wiedniu w wieku 75 lat Wilhelm Koppers wybitny etnolog i historyk ludów pierwotnych.